

**yasal metinlerin
toplumsal cinsiyet boyutu
ile değerlendirilmesi**

**kuzey kıbrıs'ta
toplumsal cinsiyet ile
hukuk'un varolmayan
ilişkisi**

**lefkoşa - 18 aralık 2009
süreyya çelmen değer**

içselleştirilmiş kimlikler

- bireylerin geleneksel kadın ve erkek davranış modellerini, rollerini ve sorumluluklarını nasıl içselleştirdiklerini gözlemleyerek toplumsal cinsiyeti anlayabiliriz!

kuzey kıbrıs'ta kadınlık erkeklik - 1

erkek	kadın
eğitimidir	eğitimidir
babadır	annedir
işte çalışır	işte çalışır/çalışmalıdır
evde “erkek gücüne ihtiyaç duyulan” işlerde çalışır/kamusal alandaki işleri halleder	evde çalışır (yemek+ev temizliği+çocuk bakımı)
siyasetle ilgilenir	siyasetle ilgilenmek istedi de biz şans vermedik mi?
toplumsal hayatın her alanında aktiftir	olmasından memnuniyet duyarız, kadınlar renk katar!
geceleri de çalışabilir	çalışabilir tabii de; yemeği kim yapacak+ çocuklar ne olacak? hepsini hallederse neden olmasın?
heteroseksüeldir	heteroseksüeldir
aldatabilir ama tercih edilmez/ evliyse, eşi boşanmak isteyebilir	aldatmamalıdır! evliyse, kesin boşanma nedeni!!!

biyolojik cinsiyet

- kadınlar ve erkekler arasındaki fiziksel ve biyolojik farklılıklardır.
- evrenseldir.
- genetik olarak belirlenmiştir.

toplumsal cinsiyet

- toplumda,
- aile içinde,
- kişisel ilişkilerde,

her iki cinsiyetten beklentilerin

farklı olmasıyla oluşur!

toplumsal cinsiyet - 2

- **değişkendir; zamana, topluma, hatta aileye göre değişiklik gösterir.**
- **insan icadıdır.**
- **eril ve dişil niteliklere, davranış modellerine, rollere, sorumluluklara vb. işaret eder.**

toplumsal cinsiyeti yansıtma halleri - 1

— Açık, saçık oturmak doğru mu görün?
— Açıkta kalırsanız ne olacak? Gıda iyidir.

Erkek — Yarımdan be-dere görün.
Kız — Bence, sakalsızlar bademdir...

karikatürler: şevki çankaya

toplumsal cinsiyeti yansıtma halleri - 2

karikatür: elif atamaz aşçıoğlu

toplumsal cinsiyeti yansıtma halleri - 3

karikatürler: elif atamaz aşçıoğlu ve cemal tunceri

hukuk kuralları

- **hak ve özgürlüklerin korunması için,**
- **hakların ve özgürlüklerin ihlali halinde caydırıcı önlemlerin alınması için,**

hukuk kuralları geliştirilir.

toplumsal cinsiyet hukuk ilişkisi

- **toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması sadece tanınan hak ve özgürlüklerin ihlali durumunda caydırıcı önlemler alınmasını değil;**
- **pratikte, somut olarak yaşanan olaylara ilişkin de düzenlemeler getirmesini gerektirir!**

hak tanımıyor, ancak kısıtlamıyor!

- **tecavüz hakkı yoktur ancak;
tecavüzü kısıtlayacak caydırıcı önlemler de yoktur!**
- **kadına yönelik şiddet yasal değildir;
ancak şiddeti önleyici yasal düzenleme olmadığı için
buna engel olmaz!**
- **toplumda ötekileştirilen bireylerin sessiz kalması
gerektiğine ilişkin de bir hak yoktur;
ancak, cinsel istismar, şiddet, gelirin düşük olması,
toplumsal baskı zaten “öteki”leştirilen bireylerin
sessiz kalmasını sağlar!**

dolayısıyla...

- **toplum içselleştirilen normlarla hayatı organize eder; bu normları yasalarla hukuk kapsamında düzenler.**
- **hukuk kuralları düzenlenirken, hak ve özgürlüklere ilişkin düzenlemeler yapılır ve hukuk kuralları ihlallerin cezalandırılmasını öngörür;**
- **hukuk kapsamına giren olgular meşrulaşır.**
- **oluşturulan bu hukuk kuralları ise “devlet politikası” haline gelir.**

başka bir tanımla;

- **toplumsal düzen varolan eşitsizliği kendi işleyiş mekanizması içerisinde sisteme oturttuğunda bunu yasal düzen içerisine sokmaya gerek duyulmaz.**
- **işte bu temel sorun,
kuzey kıbrıs'ta toplumsal cinsiyet ile hukuk'un aslında neden bir ilişkisinin henüz "var" olmadığını gösterir!**

ceza yasa'mız

**cinsiyetçidir,
eril bir bakış açısına
sahiptir!
ayrımcıdır!**

ahlaka aykırı suçları “birey”
temelinden değil “kadın” üzerinden
tanımlar.

örneğin; ırza geçme sadece kadına
yönelik gerçekleştirilen bir
eylemdir(m.144).

“fuhuş” sadece kadınların
gerçekleştirdiği bir eylemdir. aynı
zamanda fuhuş yapan bireyi de
sadece “fahişe” olarak
tanımlamaktadır(m.157).

kadınları; kızlar ve kadınlar olarak
tanımlayarak; yaş sınırlamasını
cinsel eyleme girmiş olma
anlamının üzerinden
kurgulamaktadır(m.157).

ceza yasa'mız

yasa kendi içerisinde çelişkilidir	genelevlerin kapatılması için önlemleri sıralar(m.156);
	fuhuşu yasaklar(m.157);
	çocuk veya genç bir kişinin genelevlere sık sık gitmesini yasaklar(m.158)!
diğer yasalarla çelişkilidir	anayasa m.8: herkes, hiçbir ayırım gözetilmeksizin, anayasa ve yasa önünde eşittir
	5/1996 sayılı kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi uluslararası sözleşmesinin onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin yasa

ceza yasa'mız

soyuttur/ tanımları sorunludur	“doğa kurallarına aykırılık”, “namus” yasanın hiçbir maddesinde tanımlanmaz ancak bu tanımlara dayanan düzenlemeler mevcuttur!
heteroseksisttir	“cinsi münasebeti” sadece kadınlar ve erkekler arasında tanımlar. bunun dışında kalan tüm “cinsi münasebetler” doğaya aykırıdır!(m.171)
homofobiktir	doğaya aykırılık tanımından dolayı da eşcinselliği yasaklar(m.171). hatta “eşcinselliği” tanım olarak kullanmaz bile!
kadın bedeni üzerinde denetim sahibidir!	hamileliğin sonlandırılması hakkı 12 hafta ile sınırlandırılmış; çocuk düşürmenin suçu ise ağır bir suç olarak tanımlanmıştır(m169).

ceza yasa'mız

eksiklerle doludur!

**aile içi şiddetten bahsetmez!
evlilik içi tecavüz tanımı yoktur!**

**“cinsel taciz” tanımı ve kapsamı
yetersizdir(m.151) ”(yasada tecavüz
diye geçer - ki bu da sadece kadına
yöneliktir!)**

**cinsel hizmetin “gece kulüpleri”nde
devlet yetkilileri tarafından
görmezden gelinerek sunulduğu bir
ülkede yasada “kamu görevlilerinin
görevini kötüye kullanarak işlediği
cinsel suçlar” tanımı yoktur!**

**pornografi onun çağının somut
sorunu değildir!**

dolayısıyla...

**bireyin bedensel ve cinsel bütünlüğünü;
kişisel ihtiyaçlar temelinden değil;**

**evliliği,
aileyi,
neslin devamını,**

**geleneksel kadınlık-erkeklik temelinden
sürdürülmesini sağlayacak bir yapıya
sahiptir.**

ceza hukuku

- **cinsel suçlarda aranacak birincil kriter kişiye verilen zarardır!**
- **cinsel suçlarda kişiye yönelik uygulanan zorlama ve şiddet doğrudan doğruya bireye zarar verir!**

(24-29 ağustos 1964-milletlerarası ceza hukuku kongresi)

hem ahlaka, hem doğa kurallarına aykırı!(imiş)

toplum, bireylerden belirlenen rol, sorumluluk ve davranışlar kapsamında “ahlak”a ve “doğa kuralları”na uygun davranmalarını bekler!

cinsellik = kontrol mekanizmasının dinamiği
“ahlak” da kavramsal çerçevesi!

bireylerin bedensel ve cinsel bütünlüğüne devletin/ toplumun müdahale sınırı nedir?

“doğa kuralları”, biyolojik ve fizyolojik ise; sosyal bireylerde bu kriter nasıl sabit olabilir?

en bireysel seçim hakkı olan cinsel ve bedensel bütünlük = devletin müdahalesine ve dış baskılara açık...

karikatür mustafa tozaki

özel alan = kişisel özgürlük ortamı (mı?)

geleneksel anlamda : kişisel özgürlük ortamı,

ayrımcılığa uğrayan kadın ve LGBT bireyler için: mahrem, şiddet, istismarın yeri.

YANI

ne özgürdür ne de kişisel!

özel alan = kişisel özgürlük ortamı (mı?)

- **toplum tarafından belirlenen kalıplar içerisine girmeyen bireyler, çoğunlukla kadınlar;**
- **toplumsal olarak hukuktan önce,**
- **henüz devletin kesin etkisi yokken,**
- **çoğunlukla yakın çevrelerinde baskıya uğrar .**
- **bu durumda özel alana müdahale etmeyen devlet bu eşitsizlik alanına eşitliği nasıl getirebilir?**

somut pratiklerle yüzleşmenin/sorgulamanın sonucu: dönüştürme

- **tecavüz**
- **ensest**
- **dayak**
- **cinsel taciz**
- **kürtaj**
- **cinsel hizmet satmak**
- **pornografi**

özüm önerileri

- toplumsal cinsiyetin somut gerçekliğini kabul etmek,
- ivedilikle günün koşullarına uygun bir ceza yasası'nın hazırlanması,
- toplumsal cinsiyet eşitsizliğin, bireyler arasında;
eşit işe ve eşit değerde işe eşit ücretin olmamasına/
meslek seçimlerinin de dahil olmak üzere geleneksel kadınlık ve erkeklik rollerinin yol
göstermesine/
“ötekileştirilen bireyler” olarak hor görölme, aşağılanma, nesneleştirilmeye/ her türlü şiddete,
istismara ve tecavüze uğramaya daha açık hale getirdiğini
algılamak,
- hak tanımlayan yasalar kadar; özellikle eşitsizliğin temelinde yer alan nedenlerden hareket ederek
bu eylemleri kısıtlayıcı/denetleyici yasalar yapmak,
- yasaların çizdiği bireysel hak ve özgürlüklerin korunmasını sağlanmasına destek verecek eğitimler
yapmak, danışmanlık hizmeti sağlamak, bunun için gerekli kurumların oluşturulmasını sağlamak,
- özellikle; mahkemeler: toplumdan kaynaklanan sorunları çözümlenmiş olarak geri yansıtıyorlar
ise; mahkemelerdeki istatistiklerin önemi büyüktür! bir dava açılırken, davaya sebep olan **nedenin**
açıkça belirtilmesi; buna yönelik **istatistiklerin tutulması** ve bu **somut veriler işığında yasaların**
yenilenmesi ve **uygulanması** gerekiyor!

bir şiir...

her kadın için

*güçlü olduğunu bildiği halde, güçsüz rolü yapmaktan yorulmuş her kadın için,
savunmasız hissettiği halde, güçlü görünmekten yorulan bir erkek vardır.
aptal rolünü oynamaktan yorulmuş her kadın için,
sürekli "her şeyi bilmesi" beklenen bir erkek vardır.
"duygusal kadın" olarak adlandırılmaktan yorulmuş her kadın için,
ağlama ve kibar olma hakkı elinden alınmış bir erkek vardır.
çocukları tarafından "bağlandığını" hisseden her kadın için,
ebeveynlikte paylaşılan sorumluluğun zevkini tadamayan bir erkek vardır.
iyi bir iş sahibi olma ve eşit maaş alma hakkı elinden alınmış her kadın için,
başka bir insanın tüm ekonomik sorumluluğunu yüklenmek zorunda kalan bir erkek vardır.
özgürlüğe doğru bir adım atan her kadın için,
özgürlüğe giden yolun daha kolaylaştığını keşfeden bir erkek vardır.*

nancy r.smith

**dinlediğiniz için
teşekkürler...**